

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIK GENERALNEJ
LAILI MEDINY
przedstawiona w dniu 12 grudnia 2024 r.¹

Sprawa C-324/23 [Myszak]ⁱ

OF,
EI,
RI

przeciwko

M.K., syndykowi masy upadłości Getin Noble Bank S.A., dawniej Getin Noble Bank S.A.

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sąd Okręgowy
w Warszawie (Polska)]

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Dyrektywa 93/13/EWG –
Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 –
Umowa kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej – Powództwo konsumenta
o stwierdzenie nieważności umowy – Wniosek o zarządzenie środka tymczasowego polegającego
na zawieszeniu wykonania umowy – Środki tymczasowe – Dyrektywa 2014/59/UE –
Dyrektywa w sprawie naprawy oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków
(BRRD) – Bank podlegający restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji – Artykuł 34 ust. 1
lit. b) i g) – Ogólne zasady regulujące restrukturyzację i uporządkowaną likwidację –
Zasada niepogarszania sytuacji wierzycieli – Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii
Europejskiej – Skuteczna ochrona sądowa

1. Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich², a także art. 34 ust. 1 lit. b) i g) oraz art. 70 ust. 1 i 4 dyrektywy 2014/59/UE³, w której określono ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (zwanymi dalej „instytucjami”).

¹ Język oryginału: angielski.

² Niniejszej sprawie nadana została fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

³ Dz.U. 1993, L 95, s. 29.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012 (Dz.U. 2014, L 173, s. 190), znana również jako „dyrektywa w sprawie naprawy oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” lub jako „dyrektywa BRRD”.

2. Wniosek ten został złożony w ramach postępowania toczącego się między OF, EI i RI (zwanymi dalej „powodami”) z jednej strony a M.K., syndykiem masy upadłości Getin Noble Bank S.A., z drugiej strony. Powodowie są konsumentami, którzy zawarli z pozwanym bankiem umowę kredytu hipotecznego indeksowanego do CHF (franka szwajcarskiego), przy czym nie spłacili dotąd wszystkich umówionych rat. Wnieśli oni do sądu odsyłającego powództwo o stwierdzenie nieważności tej umowy ze względu na nieuczciwe postanowienia umowne. W trakcie gdy postępowanie było w toku, Getin Noble Bank został objęty przymusową restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją.

3. Powodowie wnieśli o środek tymczasowy, domagając się zawieszenia ich obowiązków na czas trwania postępowania co do istoty sprawy. Środek ten klasyfikuje się w prawie krajowym jako środek zabezpieczający, poprzez który powodowie domagają się zawieszenia obowiązku spłaty rat miesięcznych kredytu na czas trwania postępowania, podczas gdy sąd rozpoznaje powództwo główne⁴.

4. Sąd odsyłający w swoim pytaniu dąży w istocie do ustalenia, czy możliwe jest ograniczenie ochrony konsumentów wynikającej z dyrektywy 93/13, w sytuacji gdy dany bank jest objęty procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji regulowaną dyrektywą 2014/59. Z tego względu niniejsza sprawa wymaga od Trybunału znalezienia równowagi między skutkami tych dwóch dyrektyw.

I. Kontekst prawny

A. Prawo Unii

1. Dyrektywa 93/13

5. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

6. Zgodnie z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami”.

2. Dyrektywa 2014/59

7. Istotne dla niniejszej opinii są motywy 3, 5, 10, 31, 48, 50, 51, 60 i 69.

⁴ W odesłaniu prejudycjalnym nie podano dokładnych ram czasowych tych działań. Z akt przedłożonych Trybunałowi wynika jednak, że Getin Noble Bank został najpierw objęty decyzją dotyczącą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, a następnie postępowaniem upadłościowym. Strony potwierdziły na rozprawie, że wniosek o zarządzenie środka tymczasowego wniesiono w okresie pomiędzy dwoma wspomnianymi postępowaniami.

8. Artykuł 34 tej dyrektywy, zatytułowany „Zasady ogólne regulujące restrukturyzację i uporządkowaną likwidację”, stanowi w ust. 1 lit. b) i g):

„Państwa członkowskie zapewniają, aby organy ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, stosując instrumenty restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz wykonując uprawnienia w zakresie prowadzenia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, podejmowały wszystkie stosowne środki celem zagwarantowania, że działanie w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji jest podejmowane zgodnie z następującymi zasadami:

[...]

b) po akcjonariuszach straty ponoszą wierzyciele instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją zgodnie z kolejnością zaspokajania roszczeń na mocy standardowego postępowania upadłościowego, z wyjątkiem przypadków, w których niniejsza dyrektywa wyraźnie stanowi inaczej;

[...]

g) żaden z wierzycieli nie ponosi strat większych niż te, które poniósłby w sytuacji, gdyby dana instytucja lub podmiot, o którym mowa w art. 1 ust. 1 lit. b), c) lub d), zostały zlikwidowane w ramach standardowego postępowania upadłościowego zgodnie z zabezpieczeniami określonymi w art. 73–75”.

9. Artykuł 37 dyrektywy 2014/59, zatytułowany „Ogólne zasady dotyczące instrumentów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, w ust. 1 i ust. 3 lit. b) stanowi, że organy ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji mają posiadać niezbędne uprawnienia do zastosowania instrumentów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, w tym instrumentu instytucji pomostowej. Artykuł 37 ust. 6 tej dyrektywy przewiduje, że instytucje, z których przeniesiono aktywa, muszą zostać zlikwidowane w ramach standardowego postępowania upadłościowego w rozsądnym terminie, z uwzględnieniem potrzeby ciągłości świadczenia podstawowych usług.

10. Artykuł 70 dyrektywy 2014/59, zatytułowany „Uprawnienie do ograniczenia egzekucji zabezpieczeń wierzytelności”, przewiduje w ust. 1:

„Państwa członkowskie zapewniają, by organy ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji posiadały uprawnienie do ograniczenia zabezpieczonym wierzycielom instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją możliwości egzekucji zabezpieczeń wierzytelności w odniesieniu do wszelkich aktywów tej instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją od chwili publikacji obwieszczenia o ograniczeniu zgodnie z art. 83 ust. 4 do północy w państwie członkowskim, w którym instytucja ta ma siedzibę, dnia roboczego następującego po tym opublikowaniu”.

11. Artykuł 73 dyrektywy 2014/59 określa zasady traktowania akcjonariuszy i wierzycieli w przypadku częściowych przeniesień i zastosowania instrumentu umorzenia lub konwersji długu. Do celów oceny, czy akcjonariusze i wierzyciele byłiby traktowani w korzystniejszy sposób, gdyby instytucja objęta restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją została objęta standardowym postępowaniem upadłościowym, w art. 74 tej dyrektywy zobowiązano państwa członkowskie do zapewnienia, by wyceny dokonała niezależna osoba. Zgodnie z art. 75 dyrektywy 2014/59 państwa członkowskie mają zapewnić, aby jeżeli w ramach wyceny dokonanej na mocy art. 74 tej

dyrektywy stwierdzono, że jakikolwiek akcjonariusz lub wierzyciel ponieśli większe straty niż straty, które ponieśliby w wyniku likwidacji instytucji w ramach standardowego postępowania upadłościowego, byli oni uprawnieni do otrzymania kwoty stwierdzonej różnicy z mechanizmów finansowania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

B. Prawo polskie

1. Kodeks cywilny

12. Zgodnie z art. 385¹ § 1 ustawy Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r.⁵, tekst jednolity⁶ (zwanej dalej „kodeksem cywilnym”), postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne).

2. Kodeks postępowania cywilnego

13. Zgodnie z art. 730¹ ustawy Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r.⁷, tekst jednolity⁸ (zwanej dalej „kodeksem postępowania cywilnego”):

„§ 1. Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.

§ 2. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.

[...]

§ 3. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązanego nie obciążać ponad potrzebę”.

14. Zdaniem sądu odsyłającego znaczenie dla postępowania głównego mają też art. 731, 755 i art. 755 §2¹ kodeksu postępowania cywilnego.

⁵ Dz.U. nr 16, poz. 93.

⁶ Dz.U. z 2020 r., poz. 1740.

⁷ Dz.U. nr 43, poz. 296.

⁸ Dz.U. z 2021 r., poz. 1805.

3. *Ustawa o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym*

15. Artykuł 135 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji⁹ (zwanej dalej „ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym”) stanowi:

„1. Postępowanie egzekucyjne lub zabezpieczające skierowane do majątku podmiotu w restrukturyzacji wszczęte przed wszczęciem przymusowej restrukturyzacji podlega umorzeniu.

[...]

4. W czasie trwania przymusowej restrukturyzacji w stosunku do podmiotu w restrukturyzacji niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego i postępowania zabezpieczającego”.

16. Zgodnie z art. 142 ust. 1 tej ustawy Bankowy Fundusz Gwarancyjny może zawiesić prawo do realizacji zabezpieczeń z majątku podmiotu w restrukturyzacji, jednak na okres nie dłuższy niż do końca dnia roboczego następującego po dniu publikacji ogłoszenia o decyzji Funduszu o zawieszeniu tego prawa.

4. *Prawo upadłościowe*

17. Artykuł 146 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe¹⁰ (zwanej dalej „prawem upadłościowym”) stanowi, że postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku wchodzącego w skład masy upadłości ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości i że postępowanie to umarza się z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Zgodnie z ust. 2 tego artykułu sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydane, przelewa się do masy upadłości. Zgodnie z ust. 3 po dniu ogłoszenia upadłości niedopuszczalne jest skierowanie egzekucji [do majątku wchodzącego w skład masy upadłości], z wyjątkiem zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych oraz roszczeń o rentę.

II. Stan faktyczny w postępowaniu głównym i pytanie prejudycjalne

18. OF wraz z rodzicami RI i EI w 2007 r. zawarli z Getin Noble Bank umowę kredytu hipotecznego na kwotę 185 375,71 zł (PLN) (ok. 40 000 EUR) na okres 360 miesięcy (zwaną dalej „umową kredytu będącą przedmiotem postępowania głównego”). Umowa ta zawierała klauzulę o przeliczeniu ww. kwoty na franki szwajcarskie (CHF) po kursie kupna określonym przez bank w tabeli kursów. Raty kredytu (obliczone w CHF) miały być przeliczone na PLN po kursie sprzedaży CHF, również ustalonym jednostronnie przez bank, określonym w tabeli banku z dnia płatności raty.

19. Kredyt został przeznaczony na pokrycie części ceny nabycia nieruchomości oraz pokrycie kosztów związanych z zaciągnięciem kredytu. Powodom w postępowaniu głównym przedstawiono informację o wpływie zmian oprocentowania i kursu waluty w postaci tabeli zawierającej porównanie wysokości rat kredytu.

⁹ Dz.U. z 2016 r., poz. 996.

¹⁰ Dz.U. z 2022 r., poz. 1520, tekst jednolity z dnia 9 czerwca 2022 r.

20. W dniu 29 września 2022 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny, działając na podstawie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, wydał decyzję o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Getin Noble Bank z wykorzystaniem instrumentu instytucji pomostowej. Na mocy tej decyzji został utworzony nowy podmiot o nazwie VeloBank S.A., na który zostały przeniesione niemal wszystkie prawa i obowiązki pozwanego Getin Noble Bank, z wyłączeniem jednak praw majątkowych wynikających z czynności faktycznych, prawnych lub czynów niedozwolonych dotyczących umów kredytów i pożyczek denominowanych w CHF lub indeksowanych kursem CHF oraz roszczeń wynikających z tych praw majątkowych, w tym objętych postępowaniami cywilnymi i administracyjnymi, niezależnie od daty ich wszczęcia. Zdaniem sądu odsyłającego oznacza to, że majątek Getin Noble Bank stanowią głównie roszczenia wynikające z umów kredytowych, podobnie jak umowa powodów zawierających nieuczciwe warunki umowne, które mogą zostać podważone z mocą wsteczną.

21. Z oświadczeń medialnych Bankowego Funduszu Gwarancyjnego wynikało, że w ciągu roku zostanie złożony wniosek o ogłoszenie upadłości Getin Noble Bank i jego likwidację.

22. Powodowie wnieśli pozew do sądu odsyłającego, domagając się ustalenia nieważności spornej w postępowaniu głównym umowy oraz zasądzenia 48 352,97 PLN oraz 27 171,82 CHF (co odpowiada ok. 95 % wypłaconego kapitału) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie i z kosztami procesu. Powodowie wskazali, że umowa kredytu zawierała niedozwolone postanowienia dotyczące indeksacji kwoty kredytu do waluty obcej. Dochodzona kwota stanowi sumę wpłat dokonanych przez powodów. Tytułem ewentualnym powodowie wnieśli o możliwość kontynuowania umowy po usunięciu z niej nieuczciwych warunków.

23. Getin Noble Bank domagał się oddalenia powództwa i zaprzeczył, jakoby postanowienia umowy miały charakter niedozwolony.

24. Po tym, gdy wydano decyzję dotyczącą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, powodowie złożyli wniosek o zarządzenie środka tymczasowego, domagając się zabezpieczenia roszczenia o ustalenie nieważności umowy poprzez unormowanie praw i obowiązków stron postępowania na czas trwania postępowania co do istoty sprawy. W szczególności wnieśli oni o wstrzymanie obowiązku dokonywania spłaty miesięcznych rat kredytu za okres od wytoczenia powództwa do zakończenia postępowania. Co więcej, powodowie domagali się zakazania pozwanemu złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy, a także zakazania pozwanemu umieszczenia w Biurze Informacji Gospodarczej (Polska) informacji o niedokonywaniu przez powodów spłat kredytu w okresie od dnia udzielenia zabezpieczenia do zakończenia postępowania.

25. Sąd odsyłający zaznaczył, że w postępowaniu zabezpieczającym sąd orzeka o środkach zabezpieczenia na podstawie uprawdopodobnienia twierdzeń stron, jednak z uwzględnieniem całego materiału dowodowego zebranego w sprawie. Zdaniem sądu odsyłającego (i) powodowie są konsumentami, (ii) warunki umowy będącej przedmiotem postępowania są nieuczciwe, ponieważ obciążają konsumentów ryzykiem kursowym i zezwalają bankowi na dowolne kształtowanie różnicy kursowej¹¹, a (iii) zawarte przez strony aneksy do umowy nie spowodowały przywrócenia skuteczności nieuczciwych postanowień.

¹¹ Warunki umowy są podobne do warunków umowy analizowanej w wyroku wydanym w sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 3 października 2019 r., Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819).

26. Sąd odsyłający stwierdza, że w świetle orzecznictwa Trybunału musi istnieć w obrębie postępowania co do istoty sprawy możliwość zarządzenia środków tymczasowych pozwalających na wstrzymanie obowiązku płacenia przez powodów miesięcznych rat kredytu. Tymczasem zgodnie z art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym według wykładni dokonywanej przez sądy krajowe, w sytuacji gdy bank jest objęty restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją, sądy te mają wydać postanowienie o umorzeniu postępowania zabezpieczającego. Zdaniem sądu odsyłającego taka wykładnia ignoruje przepisy dyrektywy 93/13 i pozbawia konsumenta praw przysługujących mu na mocy tej dyrektywy.

27. Co więcej, sąd odsyłający stwierdza, że ponieważ zabezpieczenie roszczenia takiego jak to w postępowaniu głównym byłoby dopuszczalne w standardowym postępowaniu upadłościowym, wykładnia art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, która uniemożliwia udzielenie takiego zabezpieczenia, stawiałaby konsumentów będących wierzycielami w mniej korzystnej sytuacji niż sytuacja konsumentów banków likwidowanych w postępowaniu upadłościowym. Przyjęcie takiej wykładni byłoby zatem sprzeczne z art. 34 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2014/59.

28. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy w Warszawie (Polska) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 6 ust. 1 oraz art. 7 ust. 1 [dyrektywy 93/13] w świetle zasady skuteczności i proporcjonalności, jak również art. 34 ust. 1 lit. b) i g) oraz art. 70 ust. 1 i 4 [dyrektywy 2014/59] należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom prawa krajowego, zgodnie z którymi względem banku, wobec którego wszczęto przymusową restrukturyzację, niedopuszczalne jest uwzględnienie wniosku konsumenta o zarządzenie przez sąd środka tymczasowego (zabezpieczenia powództwa) polegającego na zawieszeniu na czas trwania postępowania sądowego obowiązku spłaty rat kapitałowo-odsetkowych wynikającego z umowy kredytu, która prawdopodobnie zostanie uznana przez sąd za nieważną na skutek usunięcia z niej nieuczciwych warunków umownych – tylko z tej przyczyny, że bank [ten] objęty został przymusową restrukturyzacją?”.

III. Postępowanie przed Trybunałem

29. Powodowie w postępowaniu głównym, rząd polski i Komisja Europejska przedstawili uwagi na piśmie. Ich stanowiska, podobnie jak stanowiska pozwanych w postępowaniu głównym, przedstawiono ustnie na rozprawie, która odbyła się w dniu 17 października 2024 r.

IV. Ocena

A. W przedmiocie przeformułowania pytania

30. Sąd odsyłający stwierdza, że art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym stanowi nieprawidłową transpozycję art. 70 ust. 1 dyrektywy 2014/59.

31. W związku z tym, jak zauważają rząd polski i Komisja, można odnieść wrażenie, że art. 70 ust. 1 dyrektywy 2014/59 został faktycznie transponowany do prawa polskiego przez art. 142 ust. 1 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, którego zakres czasowy różni się od zakresu czasowego art. 135 ust. 1 i 4 tej ustawy. W szczególności art. 135 ust. 1 ustawy

o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym dotyczy postępowań zabezpieczających wszczętych przed rozpoczęciem procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, natomiast art. 135 ust. 4 tej ustawy dotyczy wniosków złożonych w odniesieniu do podmiotu objętego restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją w okresie przymusowej restrukturyzacji. Artykuł 70 ust. 1 dyrektywy 2014/59 obejmuje jednak bardzo krótki okres, od publikacji obwieszczenia o ograniczeniu¹² do północy w państwie członkowskim, w którym ma siedzibę organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją, na koniec dnia roboczego następującego po tym opublikowaniu.

32. W każdym razie pragnę zauważyć, że w sprawie C-34/23¹³, a więc niedawnej sprawie charakteryzującej się podobnymi okolicznościami faktycznymi jak niniejsza, do Trybunału zwrócono się już o dokonanie wykładni art. 70 ust. 1 dyrektywy 2014/59 w związku z art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Trybunał orzekł w postanowieniu wydanym w tamtej sprawie, że spór w postępowaniu głównym dotyczył wniosku o zarządzenie środka tymczasowego, który w sposób oczywisty nie był objęty zakresem art. 70 ust. 1 dyrektywy 2014/59.

33. Trybunał wyraźnie stwierdził, że powództwo w postępowaniu głównym, w którym powodowie wniesli o udzielenie zabezpieczenia w odniesieniu do umowy kredytu, nie dotyczyło żadnych papierów wartościowych. Trybunał dodał też, że „konsumentka, która wytoczyła powództwo o stwierdzenie nieważności umowy kredytu hipotecznego zawartej z Getin Noble Bank, nie ma statusu »zabezpieczonego wierzyciela« tego banku w rozumieniu art. 70 ust. 1 dyrektywy 2014/59”¹⁴. Trybunał orzekł, że spór w postępowaniu głównym w sposób oczywisty nie jest objęty zakresem stosowania tego przepisu, w związku z czym pytanie prejudycjalne, które dotyczyło wyłącznie jego wykładni, nie ma żadnego związku z przedmiotem tego sporu¹⁵.

34. Prawdą jest, że dłużnicy na podstawie umowy kredytu (którzy mogą stać się wierzycielami, jeżeli umowa zostanie uznana przez sąd za nieważną) mogą być uznani za potencjalnych wierzycieli lub nawet ostatecznie za wierzycieli. Co się jednak tyczy umów o kredyt konsumencki, zabezpieczony wierzyciel, jak wyjaśniła Komisja na rozprawie, to kredytodawca lub wierzyciel, który ma roszczenie prawne w stosunku do majątku lub aktywów dłużnika. Wydaje się zatem, że powodowie, którzy nie mają roszczenia prawnego w stosunku do spornej nieruchomości, nie są „zabezpieczonymi wierzycielami” w rozumieniu tego przepisu.

35. W niniejszej sprawie powodowie będący konsumentami również wnoszą o zabezpieczenie w odniesieniu do umowy kredytu zawartej z instytucją objętą restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją. Powodów w postępowaniu głównym nie można zatem uznać za „zabezpieczonych wierzycieli” w stopniu większym niż w sprawie, która doprowadziła do wydania przytoczonego postanowienia. Wynika z tego odpowiednio, że art. 70 ust. 1 dyrektywy 2014/59 nie ma związku z przedmiotem niniejszego sporu. W rezultacie zgodnie z niedawnym postanowieniem Trybunału analizowany tu wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w zakresie dotyczącym tego przepisu jest oczywiście niedopuszczalny. Ponieważ art. 70 ust. 4 tej dyrektywy odnosi się do wykonywania kompetencji wynikającej z tego samego artykułu, również i ten przepis nie ma znaczenia do celów rozpatrywanego tu sporu.

¹² Publikacji dokonanej zgodnie z art. 83 ust. 4 dyrektywy 2014/59.

¹³ Postanowienie z dnia 20 lutego 2024 r., Getin Noble Bank (C-34/23, EU:C:2024:203).

¹⁴ Ibidem, pkt 32.

¹⁵ Ibidem, pkt 33.

36. Z tego względu pytanie postawione przez sąd odsyłający należy przeformułować w taki sposób, aby dotyczyło w istocie tego, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności i w związku z art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one przepisom lub praktyce krajowej, które nie pozwalają na zarządzenie środka tymczasowego w celu zawieszenia na czas trwania postępowania sądowego obowiązku dokonywania spłaty przyszłych miesięcznych rat kredytu, tylko z tej przyczyny, że pozwany bank jest objęty procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji regulowaną dyrektywą 2014/59¹⁶.

37. Ponieważ sąd odsyłający zmierza w swoim pytaniu prejudycjalnym do ustalenia wzajemnego oddziaływania między przepisami dyrektywy 2014/59 i dyrektywy 93/13, odczytywanymi w świetle zasady skuteczności, zacznę od zbadania tych przepisów, a następnie przejdę do ich wzajemnego oddziaływania.

B. W przedmiocie wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13

38. Trybunał orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on żadnych skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonego warunku. Obowiązek wyłączenia przez sąd krajowy nieuczciwego warunku umownego nakazującego zapłatę kwot, które okazują się nienależne, wiąże się co do zasady z odpowiednim skutkiem restytucyjnym dotyczącym tych kwot¹⁷. Można stwierdzić, że tam, gdzie banki działają na normalnych warunkach, Trybunał konsekwentnie podtrzymywał ochronę konsumentów, gdy była ona sprzeczna z interesami instytucji finansowych, zwłaszcza w kontekście nieuczciwych warunków umownych¹⁸.

39. W niniejszej sprawie sąd odsyłający uważa, że jeżeli stwierdził on nieuczciwy charakter niektórych warunków umowy kredytu będącej przedmiotem postępowania, to pozostała część tej umowy kredytu hipotecznego nie może być dalej wykonywana po usunięciu tych postanowień i konieczne będzie stwierdzenie nieważności całej umowy. Z tego względu w niniejszej opinii oparto się na założeniu, że sąd odsyłający jest wystarczająco pewny co do konieczności stwierdzenia nieważności umowy kredytu hipotecznego będącej przedmiotem postępowania, czego skutkiem jest roszczenie konsumenta wobec banku o zwrot kwot już zapłaconych na podstawie tej umowy.

¹⁶ Przeformułowane pytanie nie obejmuje odniesienia do zasady proporcjonalności, która wydaje się bez znaczenia dla niniejszej analizy. Zobacz podobnie wyrok z dnia 15 czerwca 2023 r., Getin Noble Bank (Zawieszenie wykonania umowy kredytu) (C-287/22, EU:C:2023:491), który również zawierał odniesienie do „skuteczności i proporcjonalności”.

¹⁷ Zobacz wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in. (C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 61, 62).

¹⁸ Zobacz przykładowo wyroki: z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349); z dnia 14 marca 2013 r., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164); z dnia 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); z dnia 21 stycznia 2015 r., Unicaja Banco i Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21); a także z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia (C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250).

40. W odniesieniu do kwestii zarządzenia środków tymczasowych prawo Unii nie harmonizuje procedur stosowanych w odniesieniu do badania potencjalnie nieuczciwego charakteru postanowienia umowy. Procedury te należą zatem do zakresu krajowego porządku prawnego państw członkowskich¹⁹, zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej państw członkowskich, o ile jednak są one zgodne z zasadami równoważności i skuteczności²⁰.

41. W szczególności w odniesieniu do zasady skuteczności należy podkreślić, że ciążący na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia skuteczności praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, zwłaszcza w odniesieniu do praw wynikających z dyrektywy 93/13, oznacza wymóg skutecznej ochrony sądowej ustanowiony w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”), który ma zastosowanie między innymi do określania zasad proceduralnych dotyczących takich powództw opartych na takich prawach²¹. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sąd krajowy rozpatrujący spór, który podlega prawu Unii, winien mieć możliwość zarządzenia środków tymczasowych w celu zapewnienia całkowitej skuteczności przyszłemu orzeczeniu w przedmiocie istnienia uprawnień dochodzonych na podstawie prawa Unii²². Trybunał orzekł, że zasadę skutecznej ochrony sądowej uprawnień podmiotów prawa mających źródło w prawie Unii należy interpretować w ten sposób, że wymaga ona istnienia w porządku prawnym państwa członkowskiego możliwości skorzystania ze środków tymczasowych do czasu wydania przez właściwy sąd rozstrzygnięcia w przedmiocie ich zgodności z prawem Unii, jeżeli ich zastosowanie jest konieczne w celu zapewnienia całkowitej skuteczności przyszłemu orzeczeniu w przedmiocie istnienia takich praw²³. Podsumowując, sąd krajowy rozpatrujący spór podlegający prawu Unii musi być w stanie zarządzić środek tymczasowy w celu zapewnienia pełnej skuteczności orzeczenia, które ma zostać wydane w przedmiocie istnienia uprawnień dochodzonych na podstawie prawa Unii.

42. Co więcej, kwestia zarządzenia środka tymczasowego w kontekście postępowań dotyczących praw wywodzonych przez konsumentów z dyrektywy 93/13 była przedmiotem szeregu wyroków Trybunału, a ostatnio wyroku z dnia 15 czerwca 2023 r., Getin Noble Bank (Zawieszenie wykonania umowy kredytu)²⁴, który wydano już po wpłynięciu analizowanego w niniejszej opinii wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, a który dotyczy okoliczności faktycznych stosunkowo podobnych do występujących w analizowanej tu sprawie²⁵.

43. W tamtej sprawie Trybunał zauważył, że dyrektywa 93/13 stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które nie pozwala sądowi rozpoznającemu sprawę co do istoty, właściwemu do dokonania oceny nieuczciwego charakteru warunku umownego, na zarządzenie środków tymczasowych, takich jak zawieszenie postępowania egzekucyjnego, w sytuacji gdy zarządzenie takich środków jest konieczne do zagwarantowania pełnej skuteczności jego ostatecznego orzeczenia, ponieważ przepisy te mogą naruszać skuteczność ochrony zamierzonej przez

¹⁹ Zobacz wyrok z dnia 22 września 2022 r., Vicente (Postępowanie o zapłatę wynagrodzenia adwokata) (C-335/21, EU:C:2022:720, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁰ Zobacz podobnie wyrok z dnia 13 września 2018 r., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo).

²¹ Wyroki: z dnia 22 kwietnia 2021 r., Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo); z dnia 10 czerwca 2021 r., BNP Paribas Personal Finance (od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, pkt 29).

²² Wyroki: z dnia 15 stycznia 2013 r., Križan i in. (C-416/10, EU:C:2013:8, pkt 107); z dnia 14 maja 2020 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, pkt 297), zawierające cytaty z wyroku z dnia 19 czerwca 1990 r., Factortame i in. (C-213/89, EU:C:1990:257, pkt 21).

²³ Wyrok z dnia 13 marca 2007 r., Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, pkt 77 i sentencja, pkt 2).

²⁴ C-287/22, EU:C:2023:491.

²⁵ Trybunał wydał wyrok w tamtej sprawie w dniu 15 czerwca 2023 r., a więc po wydaniu przez sąd odsyłający postanowienia o wystąpieniu z pytaniem prejudycjalnym w niniejszej sprawie w dniu 26 października 2022 r.

wspomnianą dyrektywę²⁶. Trybunał zauważył też, że potrzeba zarządzenia takiego środka może ujawnić się między innymi wówczas, gdy istnieje ryzyko, że przez cały czas trwania postępowania sądowego, który może okazać się znacząco długi, konsument będzie płacił raty w kwocie wyższej niż ta, która byłaby faktycznie należna, gdyby zakwestionowany warunek został usunięty²⁷.

44. Trybunał orzekł, że w związku z tym ochrona zagwarantowana konsumentom przez dyrektywę 93/13, a w szczególności przez jej art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, wymaga, aby sąd krajowy miał możliwość zarządzenia odpowiedniego środka tymczasowego, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia pełnej skuteczności przyszłego orzeczenia w odniesieniu do nieuczciwego charakteru warunków umownych²⁸. W szczególności Trybunał podkreślił, że zastosowanie takiego środka tymczasowego wydaje się tym bardziej konieczne, gdy konsument ten zapłacił danemu bankowi kwotę wyższą od kwoty pożyczonej jeszcze przed wszczęciem postępowania²⁹. Trybunał stwierdził w istocie, że orzecznictwo krajowe, zgodnie z którym odmawia się zarządzenia środków tymczasowych mających na celu zawieszenie obowiązku spłaty miesięcznych rat należnych z tytułu umowy kredytu, podczas gdy środki te są niezbędne do zagwarantowania ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13, nie wydaje się zgodne z zasadą skuteczności, a zatem nie jest zgodne z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13³⁰.

45. Wynika z tego, że ciążący na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia skuteczności praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, w szczególności praw wynikających z dyrektywy 93/13, pociąga za sobą wymóg skutecznej ochrony sądowej, gwarantowanej również przez art. 47 Karty, co oznacza, że jeżeli konsument wszczął postępowanie przeciwko bankowi, domagając się stwierdzenia nieważności umowy ze względu na nieuczciwe postanowienia umowne, to sąd krajowy powinien w toku takiego postępowania mieć możliwość zarządzenia środka tymczasowego wstrzymującego wykonanie takiej umowy kredytu.

46. Niezależnie od powyższego, w sprawie takiej jak niniejsza art. 47 Karty ma skutek bezpośredni³¹. Ponieważ prawo do skutecznej ochrony sądowej zagwarantowane w tym postanowieniu nie jest prawem bezwzględnym³², to do sądu krajowego należy wyważenie, przy stosowaniu prawa Unii, ścierających się interesów oraz uwzględnienie wszystkich środków koniecznych do zagwarantowania prawa do skutecznej ochrony sądowej. Jeżeli chodzi o ścierające się w niniejszej sprawie interesy, sąd odsyłający podkreśla z jednej strony cel, jakim jest skuteczność restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, a w szczególności stabilność finansowa systemu bankowego, a z drugiej strony – skuteczną ochronę sądową konsumentów. Należy zatem zbadać skutki wynikające ze stosowania dyrektywy 2014/59.

²⁶ Zobacz podobnie wyrok z dnia 15 czerwca 2023 r., Getin Noble Bank (Zawieszenie wykonania umowy kredytu) (C-287/22, EU:C:2023:491, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁷ Ibidem, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo.

²⁸ Ibidem, pkt 43.

²⁹ Ibidem, pkt 52.

³⁰ Ibidem, pkt 55.

³¹ Zobacz analogicznie wyroki: z dnia 8 listopada 2022 r., Deutsche Umwelthilfe (Homologacja pojazdów silnikowych) (C-873/19, EU:C:2022:857) – w dziedzinie prawa ochrony środowiska; z dnia 20 lutego 2024 r., X (Brak wskazania przyczyny wypowiedzenia) (C-715/20, EU:C:2024:139) – w dziedzinie porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony i zasady niedyskryminacji.

³² Wyrok z dnia 5 września 2024 r., Banco Santander (Restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja Banco Popular II) (C-775/22, C-779/22 i C-794/22, EU:C:2024:679, pkt 80 i przytoczone tam orzecznictwo).

C. Wykładnia przepisów dyrektywy 2014/59

47. Sąd odsyłający uważa, że ze względu na wszczęcie postępowania w sprawie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Getin Noble Bank nie jest on uprawniony do zarządzenia środków tymczasowych na rzecz konsumentów na podstawie art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Z tego względu kluczowym pytaniem w niniejszej sprawie jest to, czy stosując dyrektywę 2014/59, można ograniczać prawa konsumentów. W tym kontekście sąd powołuje się w szczególności na art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59. Przed przystąpieniem do analizy zasad określonych w tym przepisie należy przeanalizować zakres tej dyrektywy.

1. W przedmiocie zakresu art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59

a) Pojęcie „działanie w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, „instrumentów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” oraz „uprawnień w zakresie prowadzenia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”

48. Na wstępie należy zauważyć, że art. 34 ust. 1 dyrektywy 2014/59 odnosi się do trzech pojęć, a mianowicie „instrumentów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, „uprawnień w zakresie prowadzenia restrukturyzacji” oraz „działania w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”. W mojej ocenie te trzy pojęcia nie mają tego samego zakresu, dlatego też w przypadku stosowania instrumentu instytucji pomostowej przepis ten może mieć zastosowanie do uprawnień w zakresie prowadzenia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz działań w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, a więc działań, które dotyczą pozostałej części danego podmiotu.

49. Po pierwsze, pragnę zauważyć, że wyrażenie „działanie w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” oznacza w świetle art. 2 ust. 1 pkt 40 tej dyrektywy decyzję o objęciu instytucji lub podmiotu, o którym mowa w art. 1 ust. 1 lit. b), c) lub d), restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją zgodnie z art. 32 lub 33, zastosowanie instrumentu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji lub wykonanie co najmniej jednego uprawnienia w zakresie prowadzenia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. W tym względzie jasne jest, że sformułowanie „działanie w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” obejmuje zatem nie tylko te instrumenty i uprawnienia, ale również decyzję o objęciu instytucji lub podmiotu restrukturyzacją lub uporządkowaną likwidacją, co czyni z tego sformułowania pojęcie nadrzędne, obejmujące różne czynności związane z procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

50. Po drugie, sformułowanie „instrument restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” oznacza w myśl art. 2 ust. 1 pkt 19 tej dyrektywy instrument określony w jej art. 37 ust. 3, a mianowicie instrument zbycia działalności, instrument instytucji pomostowej, instrument wydzielenia aktywów i instrument umorzenia lub konwersji długu.

51. W niniejszej sprawie wydaje się, że zastosowanym instrumentem restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji był instrument instytucji pomostowej w rozumieniu art. 37 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2014/59 oraz zgodnie z jej art. 40. Wniosek o zarządzenie środka tymczasowego w postępowaniu głównym dotyczy aktywów (kredytu denominowanego w walucie obcej), które pozostały w Getin Noble Bank, a więc w podmiocie pierwotnym (czy też pozostałej części

podmiotu). Nie dotyczy on natomiast aktywów przeniesionych do instytucji pomostowej, a mianowicie VeloBank, stworzonej w ramach procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

52. Zgodnie z art. 37 ust. 6 dyrektywy 2014/59 odczytywanym w świetle motywów 50, 60 i 69 tej dyrektywy, w przypadku zastosowania instrumentów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, o których mowa w ust. 3 lit. a) lub b) tego artykułu, oraz w przypadku wykorzystania ich do przeniesienia jedynie części aktywów, praw lub zobowiązań instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją, pozostała część instytucji lub podmiotu, z których przeniesiono aktywa, prawa lub zobowiązania, jest likwidowana w ramach standardowego postępowania upadłościowego. Z tego względu w niniejszej sprawie, z uwagi na to, że zastosowano instrument instytucji pomostowej, aktywa pozostałe w Getin Noble Banku podlegają standardowemu postępowaniu upadłościowemu.

53. Okres między wydaniem decyzji o zastosowaniu instrumentu instytucji pomostowej a likwidacją instytucji lub podmiotu objętych postępowaniem upadłościowym powinien być również objęty pojęciem „instrumentów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, ponieważ zastosowanie tego instrumentu określa status pozostałej części podmiotu w tym okresie. Zasady określone w art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59 przestają mieć znaczenie w odniesieniu do aktywów pozostających w pozostałej części instytucji lub podmiotu dopiero po rozpoczęciu likwidacji instytucji lub podmiotu w ramach standardowego postępowania upadłościowego.

54. Po trzecie, art. 34 ust. 1 dyrektywy 2014/59 ma zastosowanie również do „uprawnień w zakresie prowadzenia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, które w ramach art. 2 ust. 1 pkt 20 tej dyrektywy definiuje się jako uprawnienia, o których mowa w jej art. 63–72.

55. W tym względzie chciałabym zauważyć, że ów zestaw artykułów obejmuje szeroki wachlarz uprawnień.

56. W szczególności, skoro art. 63 ust. 1 lit. d) odnosi się do „uprawnienia do przenoszenia na rzecz innego podmiotu, za zgodą tego podmiotu, praw, aktywów lub zobowiązań instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją”, wydaje się, że pojęcie „uprawnień w zakresie prowadzenia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” obejmuje decyzję o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji pozwanego banku z wykorzystaniem utworzonego banku pomostowego oraz czynności związane z instytucją objętą restrukturyzacją, a także z pozostałą częścią instytucji lub podmiotu do czasu objęcia ich standardowym postępowaniem upadłościowym.

57. W związku z tym, w zakresie, w jakim w art. 34 ust. 1 dyrektywy 2014/59 mowa jest o „działaniu w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, „instrumentach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” oraz „uprawnieniach w zakresie prowadzenia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, przepis ten wydaje się mieć zastosowanie do pierwotnej decyzji, w której organy krajowe decydują o objęciu podmiotu restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją. Ma on również zastosowanie do sytuacji pozostałej części instytucji lub podmiotu do czasu likwidacji w kontekście standardowego postępowania upadłościowego, a więc w niniejszej sprawie do Getin Noble Bank, a zatem również do badania wniosku o udzielenie zabezpieczenia złożonego do sądu przeciwko tej pozostałej części instytucji lub podmiotu.

58. W konsekwencji jestem zdania, że ogólne zasady regulujące restrukturyzację i uporządkowaną likwidację określone w art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59 nie mają zastosowania do sytuacji, w której powodowie wnoszą o udzielenie zabezpieczenia (środka tymczasowego) w kontekście postępowania wszczętego przeciwko pozostałej części podmiotu przed jego likwidacją w ramach standardowego postępowania upadłościowego, ponieważ ta pozostała część podmiotu jest objęta działaniami w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, instrumentami restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz uprawnieniami organów krajowych w zakresie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

b) Pojęcie „wierzyciela” w rozumieniu art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59

59. Konieczne jest ustalenie, czy konsumenci tacy jak powodowie, którzy wszczęli postępowanie o stwierdzenie nieważności spornej umowy kredytu ze względu na zawarte w niej nieuczciwe warunki umowne, są jednocześnie „wierzycielami” w rozumieniu art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59.

60. Zazwyczaj pojęcie „wierzyciela” odnosi się do osoby posiadającej roszczenie wobec dłużnika. W zakresie, w jakim w niniejszej sprawie zainteresowani konsumenci dążą do zawieszenia ciężącego na nich obowiązku zapłaty przyszłych rat miesięcznych kredytu, wydają się oni na pierwszy rzut oka dłużnikami. Niemniej jednak z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że powodowie są *potencjalnymi wierzycielami*, ponieważ wszczęte przez nich postępowanie z dużym prawdopodobieństwem doprowadzi do stwierdzenia nieważności spornej umowy kredytu w całości.

61. W dyrektywie 2014/59 nie określono wprost rodzaju zobowiązań, które nadają status wierzyciela, a zatem nie nakłada ona w tym względzie żadnych ograniczeń. Pojęcie „wierzyciela” należy więc rozumieć w taki sposób, że obejmuje ono również potencjalnych wierzycieli, którzy są konsumentami, a istnieje wysokie prawdopodobieństwo uwzględnienia ich roszczenia o stwierdzenie nieważności umowy przez sąd krajowy³³. Taka wykładnia jest zgodna z szerszymi celami, polegającymi na zapewnieniu ochrony oraz uczciwego traktowania wszystkich zainteresowanych stron zaangażowanych w proces restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji ustanowiony dyrektywą 2014/59³⁴.

62. W niniejszej sprawie, pomimo że sąd krajowy nie wydał jeszcze wyroku w przedmiocie nieważności umowy kredytu, roszczenie powodów o stwierdzenie nieważności jest powództwem, które może skutkować zmianą statusu z dłużnika na wierzyciela.

63. W konsekwencji powodów można uznać za wierzycieli w rozumieniu art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59, nawet jeśli sąd nie wydał jeszcze wyroku w przedmiocie ważności umowy kredytu. W tym względzie należy zauważyć, że to do sądu krajowego rozstrzygającego spór należy ustalenie, w świetle szczególnych okoliczności danej sprawy, czy w danym przypadku zachodzi wystarczające prawdopodobieństwo, że dłużnik stanie się takim wierzycielem. Niniejsza opinia opiera się na założeniu, że konsumenci, których dotyczy postępowanie, rzeczywiście staną się wierzycielami w rozumieniu tego przepisu.

³³ W tym względzie zgadzam się z argumentem podniesionym przez powodów podczas rozprawy, że status wierzyciela wynika ze skutku restytucyjnego, jaki może nieść przyszły wyrok sądu krajowego, a zatem ze skuteczności ochrony gwarantowanej dyrektywą 93/13.

³⁴ Zobacz motywy 5, 10, 31 i 48 dyrektywy 2014/59, które przemawiają za wykładnią, w myśl której celem dyrektywy jest zapewnienie ochrony i uczciwego traktowania wszystkich zainteresowanych stron przy jednoczesnym ograniczeniu do minimum konieczności publicznej interwencji finansowej.

2. Treść zasad określonych w art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy 2014/59

64. Artykuł 34 ust. 1 dyrektywy 2014/59 określa ogólne zasady regulujące restrukturyzację i uporządkowaną likwidację, w tym, po pierwsze, zasadę, że straty w pierwszej kolejności powinni ponosić akcjonariusze [lit. a)] oraz że po akcjonariuszach straty ponoszą wierzyciele instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją, zgodnie z kolejnością zaspokajania roszczeń na mocy standardowego postępowania upadłościowego, z wyjątkiem przypadków, w których niniejsza dyrektywa wyraźnie stanowi inaczej [lit. b)]. Po drugie, art. 34 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2014/59 przewiduje zasadę niepogarszania sytuacji wierzycieli (zwaną dalej „zasadą niepogarszania sytuacji wierzycieli”), która wymaga, by procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji na mocy dyrektywy były prowadzone przez organy krajowe w taki sposób, aby żaden wierzyciel nie poniósł strat większych niż straty, które poniósłby w ramach standardowego postępowania upadłościowego. Zasada ta uważana jest za fundament mechanizmów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji³⁵.

a) Porównanie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji z traktowaniem w ramach standardowego postępowania upadłościowego

65. Z jednej strony zasady ustanowione w art. 34 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2014/59 dotyczą kolejności ponoszenia strat: straty ponoszą w pierwszej kolejności akcjonariusze, a potem wierzyciele. Zasadę tę należy interpretować w świetle podstawowej zasady leżącej u podstaw dyrektywy 2014/59, zapisanej w jej motywach 5 i 50, w myśl której koszty restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banku powinni ponosić przede wszystkim akcjonariusze banku, a nie wierzyciele.

66. Z drugiej strony zasada niepogarszania sytuacji wierzycieli przewidziana w art. 34 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2014/59 zapewnia zaplanowanie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w taki sposób, by wierzyciele byli traktowani co najmniej tak samo korzystnie, jak byliby oni traktowani w ramach krajowych postępowań upadłościowych. Zastosowanie tej zasady obejmuje porównanie tego, co wierzyciel otrzymał w kontekście restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, z tym, co otrzymałby w przypadku standardowego postępowania upadłościowego. Zasada niepogarszania sytuacji wierzycieli zapewnia uczciwość i przewidywalność procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz utrzymanie poziomu równoważności z krajowymi postępowaniami upadłościowymi poprzez ochronę praw wierzycieli. Zasada ta jest zatem postrzegana jako kluczowe zabezpieczenie, zapewniające, aby działania w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji nie były bardziej szkodliwe dla wierzycieli niż standardowe postępowanie upadłościowe.

67. Należy jednak podkreślić, że postępowanie upadłościowe stanowi dziedzinę, w której państwa członkowskie mogą wykonywać swoje własne uprawnienia, ponieważ prawo upadłościowe nie jest objęte harmonizacją na poziomie Unii Europejskiej³⁶. Artykuł 34 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2014/59

³⁵ C.V. Gortsos, *Banking Resolution: The EU Framework Governing the Resolution of Credit Institutions*, w: F. Amtenbrink, Ch. Herrmann, R. Repasi (red.), *The EU Law of Economic and Monetary Union* (New York, 2020; wersja online, Oxford Academic), <https://doi.org/10.1093/oso/9780198793748.003.0046>, dostęp: 7 listopada 2024 r.

³⁶ Jak dotąd jedynymi aktami w tej dziedzinie są rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. 2015, L 141, s. 19), które dotyczy zagadnień prawa prywatnego międzynarodowego w sytuacji transgranicznego postępowania upadłościowego, oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniająca dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości) (Dz.U. 2019, L 172, s. 18), która dotyczy kwestii zapobiegawczej restrukturyzacji przedsiębiorstw.

ma zatem znaczenie jedynie dla oceny równego traktowania wierzycieli w sytuacji procedur restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz w sytuacji postępowania upadłościowego prowadzonego na mocy prawa krajowego badanego przez sąd odsyłający.

68. W tym względzie sąd odsyłający jest zdania, że udzielenie zabezpieczenia poprzez wstrzymanie obowiązku spłaty rat kredytu przewidzianych w umowie będącej przedmiotem postępowania głównego może być dozwolone w ramach postępowania upadłościowego³⁷. Zatem środek krajowy, który uniemożliwia udzielenie zabezpieczenia takiego roszczenia, działałby na niekorzyść konsumentów będących wierzycielami w porównaniu z konsumentami banków likwidowanych w ramach postępowania upadłościowego. Przyjęcie takiej wykładni byłoby zatem sprzeczne z art. 34 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2014/59³⁸.

69. Zgodnie z dyrektywą 2014/59 kwota zobowiązań banku wobec wierzycieli jest ograniczona datą ogłoszenia upadłości, która wyznacza moment obliczania roszczeń i zobowiązań wierzycieli do celów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji³⁹. Tymczasem konsument, który płaci bankowi kwoty po ogłoszeniu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji na podstawie umowy zawierającej nieuczciwe warunki umowne, poniesie straty w wyższej wysokości. Jak zauważył sąd odsyłający, w przypadku standardowego postępowania upadłościowego konsument może skorzystać z zabezpieczenia polegającego na wstrzymaniu wykonania umowy.

70. Z krajowych przepisów, których dotyczy postępowanie, wynika, że w przypadku restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji nie jest możliwe wszczęcie wobec instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją żadnego postępowania egzekucyjnego ani zabezpieczającego⁴⁰.

71. W konsekwencji konsument, który nie ma możliwości ubiegania się o takie zabezpieczenia, może znaleźć się w mniej korzystnej sytuacji niż wierzyciele podmiotu objętego standardowym postępowaniem upadłościowym, ponieważ konsument ten będzie zobowiązany do wykonania umowy kredytu bez możliwości uzyskania zabezpieczenia, co będzie prowadziło do stale zwiększającego się roszczenia konsumenta wobec banku pomimo zapadłej już decyzji o restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

b) Mechanizm kompensacyjny ex post

72. Mechanizm kompensacyjny przewidziany w art. 73–75 dyrektywy 2014/59 ma kluczowe znaczenie dla stosowania zasady niepogarszania sytuacji wierzycieli. Wymaga on porównania sposobu traktowania wierzycieli w toku działania w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej

³⁷ Należy przy tym zauważyć, że podczas rozprawy przed Trybunałem strony wyrażały odmienne stanowiska w kwestii możliwości zarządzenia środków tymczasowych w świetle prawa krajowego. Ze stanowisk stron wynika, że istnieje różnica między zarządzeniem środków tymczasowych w odniesieniu do aktywów banku objętego postępowaniem upadłościowym, które wydaje się zakazane, a środkami tymczasowymi w odniesieniu do zwrotu kredytu, które wydają się dozwolone.

³⁸ W tym względzie, chociaż w odesłaniu prejudycjalnym nie wyjaśniono znaczenia art. 34 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2014/59, mimo iż przytoczono go w pytaniu prejudycjalnym, uwzględnię ten przepis w mojej analizie. Można bowiem wnioskować, że ponieważ przepis ten określa kolejność ponoszenia strat przez wierzycieli, sąd odsyłający ma wątpliwości co do skutków ewentualnego oddalenia roszczenia powodów – będących konsumentami – na podstawie art. 135 ust. 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

³⁹ Zobacz art. 69 ust. 1 i art. 83 ust. 4 dyrektywy 2014/59, zgodnie z którym organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji publikuje kopię zarządzenia lub instrumentu, za pomocą którego podejmowane jest działanie w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, albo obwieszczenie zawierające streszczenie skutków działania w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

⁴⁰ Zobacz art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

likwidacji z traktowaniem w ramach standardowego postępowania upadłościowego. W tym celu należy wziąć pod uwagę krajowe prawo upadłościowe, które miałyby zastosowanie, gdyby podmioty te zostały objęte standardowym postępowaniem upadłościowym.

73. Zasadniczo rekompensata odpowiada ekwiwalentowi niedoboru poniesionego przez wierzycieli, a więc różnicy pomiędzy kwotą, jaką faktycznie odzyskali w wyniku restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, a kwotą, którą odzyskaliby oni, gdyby instytucja została objęta standardowym postępowaniem upadłościowym.⁴¹ Akcjonariusze i wierzyciele, którzy ponoszą większe straty, są zatem uprawnieni do rekompensaty *ex post*⁴². Taki mechanizm ma na celu zapewnienie równowagi między stabilnością finansową a sprawiedliwością przy zapewnieniu ochrony wierzycieli podczas skutecznej restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji.

74. W szczególności z jednej strony procedura restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji przewidziana dyrektywą 2014/59 jest wyjątkowym instrumentem, którego celem jest głównie zapewnienie stabilności rynków finansowych, w sytuacji gdy taka stabilność mogłaby być zagrożona upadłością instytucji transgranicznej⁴³. Celem procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji jest zapewnienie organom publicznym zestawu instrumentów umożliwiających im odpowiednio wczesną i szybką interwencję w celu zapewnienia krytycznych funkcji finansowych i gospodarczych danej instytucji oraz ograniczenie negatywnych skutków upadłości⁴⁴. Z tego względu dyrektywa ta służy osiągnięciu szerszych celów stabilności finansowej, takich jak zapewnienie zaufania do systemu finansowego i unikanie ryzyka systemowego. Z drugiej strony mechanizm kompensacyjny określony w art. 73–75 dyrektywy 2014/59 zapewnia ważne środki ochrony wierzycieli, gwarantując, aby nie byli oni traktowani niesprawiedliwie podczas restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji upadającej instytucji. Wynika z tego, że wspomniany mechanizm rekompensaty ma na celu osiągnięcie równowagi między umożliwieniem organom rozwiązania upadających instytucji w dążeniu do realizacji interesu publicznego a zabezpieczeniem uzasadnionych interesów finansowych wierzycieli.

3. Zastosowanie w niniejszej sprawie

75. Jeżeli z powodu procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji aktywa powodów, które pozostały w pozostałej części podmiotu, doznają większej szkody niż szkoda, jakiej doznałyby w standardowym postępowaniu upadłościowym – czego ocena należy do sądu krajowego – to powodowie mają prawo do rekompensaty *ex post* na podstawie zasady nie pogarszania sytuacji wierzycieli. Ten mechanizm rekompensaty niekoniecznie obejmuje jednak ochronę proceduralną. Należy bowiem zauważyć, że dyrektywa 2014/59 nie przewiduje szczególnych przepisów odnoszących się do środków tymczasowych, o które wnoszą wierzyciele w stosunku do banku objętego procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Wynika

⁴¹ Zasadę rekompensaty dla akcjonariuszy i wierzycieli należy interpretować w świetle motywów 50 i 51 dyrektywy 2014/59. W szczególności motyw 50 tej dyrektywy stanowi, że akcjonariusze i wierzyciele powinni być w ramach likwidacji uprawnieni do otrzymania z tytułu swoich roszczeń lub w ramach odszkodowania płatności w kwocie nie niższej od kwoty, którą szacunkowo odzyskaliby, jeśli cała instytucja zostałaby poddana likwidacji w ramach standardowego postępowania upadłościowego.

⁴² Artykuł 73 lit. a) dyrektywy 2014/59 wymaga od państw członkowskich zapewnienia, aby w przypadku przeniesienia tylko części praw, aktywów i zobowiązań na instytucję pomostową wierzyciele, których roszczenia pozostają roszczeniami względem upadłego banku, „otrzymali z tytułu zaspokojenia swoich roszczeń kwotę co najmniej równą kwocie, jaką otrzymaliby w przypadku likwidacji instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją w ramach standardowego postępowania upadłościowego”. Odpowiedni wierzyciele mają zatem zagwarantowaną rekompensatę za niedobór poniesiony w konsekwencji przeniesienia potencjalnie wartościowych aktywów z masy upadłości. Zgodnie z art. 75 i art. 101 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2014/59 wszelkie niedobory będą pokrywane z mechanizmów finansowania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Mechanizmy finansowania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji są finansowane przez instytucje podlegające nadzorowi organów ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

⁴³ Zobacz motyw 3 dyrektywy 2014/59.

⁴⁴ Zobacz motyw 5 dyrektywy 2014/59.

z tego, że środki ustawodawcze takie jak art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, dotyczące kwestii środka tymczasowego, o który wnoszą wierzyciele w sporze dotyczącym obowiązków umownych w stosunku do pozostałej części podmiotu, pozostają poza zakresem stosowania tej dyrektywy.

D. Osiągnięcie równowagi między celami ochrony konsumentów a procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji

76. Jak już wyjaśniłam⁴⁵, zgodnie z dyrektywą 2014/59 wierzyciel może otrzymać rekompensatę ex post, jeżeli osoba ta ponosi większe straty niż te, które poniosłaby, gdyby instytucja została zlikwidowana w ramach standardowego postępowania upadłościowego. Kluczową kwestią jest zatem, czy mechanizm rekompensaty ex post przewidziany tą dyrektywą zapewnia wystarczającą ochronę konsumentowi, który musi dokonywać płatności na rzecz pozostałej części podmiotu przez cały czas trwania postępowania, w którym domaga się on stwierdzenia nieważności umowy ze względu na nieuczciwe postanowienia umowne.

77. W tym względzie wyrok z dnia 5 maja 2022 r., Banco Santander (Restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja bankowa Banco Popular)⁴⁶, pomimo iż pokazuje, że mechanizm rekompensaty ex post może być użytecznym narzędziem, nie odnosi się do kwestii wystarczającego charakteru tego mechanizmu w sytuacji, gdy prawo krajowe wyklucza środki tymczasowe polegające na wstrzymaniu obowiązku płatności z tytułu umowy kredytu. Ponieważ zarządzenie środka tymczasowego umożliwiającego wstrzymanie wykonania umowy kredytu jest kwestią odrębną od rekompensaty ex post, która dotyczy materialnych aspektów restytucji, przytoczony wyrok nie ma znaczenia dla niniejszej sprawy⁴⁷.

78. Ze stanowisk ustnych stron przedstawionych podczas rozprawy przed Trybunałem wynika jasno, że art. 135 ust. 1 i 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym nie stanowi transpozycji żadnego z przepisów dyrektywy 2014/59, ale raczej jest to przepis uzupełniający zasady przewidziane tą dyrektywą. Ponieważ dyrektywa 2014/59 nie harmonizuje procedur mających zastosowanie do środków tymczasowych zarządzanych w postępowaniu obejmującym bank objęty procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, środki te są uregulowane przepisami krajowego systemu prawnego państw członkowskich.

79. W tym kontekście zadaniem państw członkowskich, zgodnie z zasadą autonomii procesowej państw członkowskich, jest określenie szczegółowych zasad postępowania administracyjnego i sądowego, aby zapewnić ochronę uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa Unii. Te zasady postępowania nie mogą jednak być mniej korzystne niż w przypadku podobnych postępowań w zakresie ochrony uprawnień wywodzonych z wewnętrznego porządku prawnego (zasada równoważności) i nie mogą powodować w praktyce, że korzystanie z uprawnień wynikających z prawa Unii stanie się niemożliwe lub nadmiernie utrudnione (zasada skuteczności)⁴⁸.

⁴⁵ Zobacz pkt 72–74 powyżej.

⁴⁶ C-410/20, EU:C:2022:351.

⁴⁷ Zobacz analogicznie opinia rzecznika generalnego N. Wahla w sprawie Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2110, pkt 53), w której zestawia on środki proceduralne z zagadnieniami materialnymi.

⁴⁸ Wyroki: z dnia 6 października 2015 r., Orizzonte Salute (C-61/14, EU:C:2015:655, pkt 46); a także z dnia 21 grudnia 2021 r., Randstad Italia (C-497/20, EU:C:2021:1037, pkt 58).

80. Jeżeli chodzi o zasadę skuteczności, jak już zauważyłam, ciąży na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia skuteczności praw wywodzonych przez jednostki z prawa Unii, w szczególności praw wynikających z dyrektywy 93/13, pociągą za sobą wymóg skutecznej ochrony sądowej potwierdzony w art. 7 ust. 1 tej dyrektywy⁴⁹, który ma zastosowanie w szczególności do określenia szczegółowych przepisów proceduralnych odnoszących się do powództw opartych na takich prawach⁵⁰. W szczególności do sądów krajowych należy nadanie pełnej skuteczności prawom wynikającym z dyrektywy 93/13 odczytywanej w świetle art. 47 Karty oraz odstąpienie od stosowania przepisów krajowych, które uniemożliwiają zarządzenie środków tymczasowych polegających na zawieszeniu obowiązku płatności z tytułu umowy kredytu, której zarzuca się bezprawność ze względu na nieuczciwe warunki umowne⁵¹.

81. Prawdą jest, że w wyroku z dnia 5 maja 2022 r., Banco Santander (Restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja bankowa Banco Popular)⁵², Trybunał orzekł, że cele zapewnienia stabilności systemu bankowego i finansowego oraz zapobiegania ryzyku systemowemu są celami interesu ogólnego realizowanymi przez Unię Europejską.

82. Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że sprawa, która doprowadziła do wydania tamtego wyroku, dotyczyła podmiotu utworzonego po restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, podczas gdy w niniejszej sprawie roszczenie dotyczy pozostałej części podmiotu, która ma zostać zlikwidowana. Zatem, jak twierdziła Komisja podczas rozprawy, zarządzenie środka tymczasowego w odniesieniu do aktywów tamtego podmiotu nie zagraża stabilności finansowej systemu bankowego⁵³. W tym względzie należy podkreślić chronologię wydarzeń w postępowaniu głównym, w której bank pomostowy ustanowiono niezwłocznie po wydaniu decyzji o restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, aby w przypadku zarządzenia dla określonych kategorii dłużników środków tymczasowych polegających na zawieszeniu obowiązku płatności na rzecz pozostałej części podmiotu nie wpłynęło to na kondycję finansową nowo utworzonego podmiotu. Co więcej, kluczowe znaczenie ma fakt, że ten środek tymczasowy nie służy zapewnieniu bezpieczeństwa istniejącym aktywom upadłego banku, ale jedynie zawieszeniu przyszłych płatności konsumenta⁵⁴.

83. To samo rozróżnienie ma zastosowanie do spraw Novo Banco, w których roszczenia dotyczące umów były skierowane do banku pomostowego utworzonego przez organ krajowy⁵⁵. W tych okolicznościach działania konsumentów nie mogły być skuteczne, ponieważ naruszałyby stabilność systemu finansowego⁵⁶, natomiast w niniejszej sprawie rozpatrywane żądanie dotyczy płatności na rzecz podmiotu dokonywanych na podstawie potencjalnie nieuczciwych warunków

⁴⁹ Zobacz pkt 41 powyżej.

⁵⁰ Zobacz analogicznie, w odniesieniu do dyrektywy 93/13, wyrok z dnia 22 kwietnia 2021 r., Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także moja opinia w sprawie Všeobecná úverová banka (C-598/21, EU:C:2023:22, pkt 97 i nast.).

⁵¹ Zobacz pkt 41 i nast. powyżej.

⁵² C-410/20, EU:C:2022:351.

⁵³ Co więcej, tamta sprawa nie dotyczy ani powództwa o odszkodowanie przeciwko instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją, ani skargi o stwierdzenie nieważności umowy subskrypcji akcji na podstawie prawa krajowego. Tamta sprawa nie dotyczy zatem zarządzenia środka tymczasowego polegającego na wstrzymaniu wykonania umowy, a więc środka proceduralnego mającego na celu skuteczną ochronę sądową jednostki.

⁵⁴ Sąd odsyłający wyjaśnił, że „zabezpieczenie dotyczy roszczenia niepieniężnego o ustalenie nieważności umowy, a takie roszczenie nie ma bezpośrednich skutków majątkowych dla upadłego”, dodając, że takie „zabezpieczenie nie stanowi zabezpieczenia na majątku upadłego w rozumieniu art. 146 ust. 3 prawa upadłościowego”.

⁵⁵ Zobacz wyrok z dnia 5 września 2024 r., Novo Banco i in. (od C-498/22 do C-500/22, EU:C:2024:686, pkt 24). W odniesieniu do sprawy C-500/22 Trybunał podkreślił, że roszczenie, którego dotyczyło postępowanie główne, wynikało z umowy sprzedaży zawartej nie z pozostałą częścią podmiotu, lecz z nowym podmiotem, a więc z Novo Banco, mającej za przedmiot obligację, która w dniu zawarcia tej umowy należała do majątku Novo Banco.

⁵⁶ Zobacz w szczególności pkt 142 i 143 tego wyroku.

umownych, w sytuacji gdy podmiot ten i tak ma zostać zlikwidowany. Z tego względu rozważania mające znaczenie dla tamtych spraw w świetle celu, jakim jest zapewnienie stabilności systemu finansowego, nie mają zastosowania w niniejszej sprawie.

84. Wynika z tego, jak wskazała na rozprawie Komisja, że w niniejszej sprawie nie zachodzi konieczność wyważenia praw konsumenta ze względami stabilności finansowej, ponieważ sporny środek tymczasowy dotyczy zawieszenia zwiększenia roszczenia konsumenta wobec pozostałej części podmiotu, a zatem stabilność finansowa systemu bankowego nie jest zagrożona. Przepisy lub praktyka państwa członkowskiego, które uzupełniają przepisy dyrektywy 2014/59, nie mogą szkodzić skuteczności ochrony przewidzianej w art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 odczytywanej w związku z zasadą skutecznej ochrony sądowej przewidzianą w art. 47 Karty, jeżeli roszczenie dotyczy takiego środka tymczasowego i nie stanowi zagrożenia dla stabilności finansowej systemu bankowego w rozumieniu dyrektywy 2014/59.

85. Niemniej we wspomnianej sprawie C-287/22⁵⁷ Trybunał orzekł, że ocenę konieczności zarządzenia środka tymczasowego należy przeprowadzić *in concreto* w świetle celu polegającego na zapewnieniu pełnej skuteczności wydanego rozstrzygnięcia. Sąd krajowy musi zatem zbadać, czy zawieszenie obowiązków konsumentów jest konieczne do zapewnienia przywrócenia ich sytuacji faktycznej i prawnej, w szczególności w świetle ryzyka konieczności zwrotu kwoty wyższej od pożyczonej kwoty⁵⁸. Wynika z tego, że zgodnie z dyrektywą 93/13 sąd krajowy musi zarządzić środek tymczasowy polegający na zawieszeniu obowiązku dokonywania płatności przez konsumenta, gdy po pierwsze, dysponuje on wystarczającymi dowodami co do nieuczciwego charakteru jednego lub większej liczby warunków umownych, w związku z czym jest prawdopodobne, że dana umowa kredytu jest nieważna lub że przynajmniej zainteresowanemu konsumentowi będzie musiał zostać zasądzony zwrot miesięcznych rat należnych z tytułu tej umowy⁵⁹.

86. W niniejszej sprawie, po pierwsze, jak już wskazałam powyżej, sąd odsyłający zdaje się uważać, że ze względu na przyszłe rozstrzygnięcie w przedmiocie nieuczciwych warunków umowy będącej przedmiotem niniejszej sprawy pozostała część podmiotu będzie musiała rzeczywiście zwrócić kwoty zapłacone przez konsumentów na podstawie tej umowy. Warunek ten wydaje się zatem spełniony.

87. Po drugie, Trybunał orzekł w tamtej sprawie, że do sądu krajowego należy ustalenie, w świetle wszystkich okoliczności sprawy, czy zawieszenie ciążącego na tym konsumencie obowiązku zapłaty tych rat miesięcznych na czas trwania danego postępowania jest konieczne dla zapewnienia przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej, jaka istniałaby w braku tego warunku albo tych warunków. Sąd będzie mógł zatem wziąć pod uwagę w szczególności sytuację finansową konsumenta i ryzyko, że konsument ten będzie musiał zwrócić danemu bankowi kwotę, która przekracza kwotę pożyczoną od tego banku⁶⁰.

88. W niniejszej sprawie sąd odsyłający wyjaśnił, że konsumenci wkrótce zwrócą (lub już zwrócili) pozostałej części podmiotu kwotę wyższą od wypłaconego kapitału. Sąd odsyłający obawia się zatem, że ze względu na postępowanie upadłościowe, którym objęty jest Getin Noble Bank po wydaniu decyzji o restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, konsument nie będzie w stanie odzyskać przekazanych bankowi kwot, które mogą przewyższać aktywa podlegające podziałowi

⁵⁷ Wyrok z dnia 15 czerwca 2023 r., Getin Noble Bank (Zawieszenie wykonania umowy kredytu) (C-287/22, EU:C:2023:491, pkt 59).

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibidem.

między wierzycieli. Jeżeli to ryzyko zmaterializuje się, z zastrzeżeniem ostatecznej weryfikacji przez sąd odsyłający, to nie będzie możliwe zapewnienie pełnej skuteczności rozstrzygnięcia stwierdzającego nieuczciwy charakter niektórych warunków umownych. Również drugi warunek wydaje się zatem spełniony. W związku z powyższym art. 385¹ kodeksu cywilnego, wdrażający dyrektywę 93/13 do prawa polskiego, należy interpretować w taki sposób, aby zapewnić jak najskuteczniejszą realizację celów tej dyrektywy. Co do zasady, zgodnie z dyrektywą 93/13 sąd odsyłający, z zastrzeżeniem własnej ostatecznej weryfikacji, powinien zarządzić w niniejszej sprawie środek tymczasowy.

89. Podczas rozprawy Komisja argumentowała w tym względzie, że ponieważ podmiot, którego dotyczy sprawa, jest objęty procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji na mocy dyrektywy 2014/59, środek tymczasowy powinien ograniczać się wyłącznie do zabezpieczenia roszczeń dotyczących rat miesięcznych w zakresie odsetek od kredytu, ale nie powinien obejmować zobowiązań umownych konsumenta w zakresie spłaty pożyczonego kapitału.

90. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na ciążące na konsumentach ryzyko konieczności zwrotu bankowi kwoty przekraczającej kwotę pożyczoną od banku objętego restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją, który został poddany wycenie przez organy ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Z tego względu, do celów skuteczności restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji przeprowadzonej na podstawie dyrektywy 2014/59, można sobie wyobrazić, że pożyczony kapitał jest zwracany w formie miesięcznych rat w toku trwania procedury. Niezależnie od powyższego spłata odsetek przez konsumenta powinna w każdym razie zostać zawieszona, aby uniknąć sytuacji, w której konsument spłaca nadmierną kwotę na rzecz pozostałej części podmiotu przeznaczonej do likwidacji. Podsumowując, środek tymczasowy powinien ograniczać się do kwoty przewyższającej kwotę pożyczonego kapitału.

V. Wnioski

91. Z uwagi na powyższe rozważania proponuję, aby Trybunał udzielił Sądowi Okręgowemu w Warszawie (Polska) następującej odpowiedzi:

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz art. 34 ust. 1 lit. b) i g) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiającej ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniającej dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012, odczytywane w świetle zasady skuteczności i prawa do skutecznej ochrony sądowej zapisanej w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,

należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one przepisom krajowym lub praktyce krajowej, które z tego tylko powodu, że pozwany bank jest objęty procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, nie zezwalają na zarządzenie środka tymczasowego w celu zawieszenia, na czas trwania postępowania sądowego, umownego obowiązku dokonywania przez konsumenta spłaty miesięcznych rat kredytu przewyższających kapitał pożyczony przez

konsumenta, w zakresie, w jakim środek tymczasowy dotyczy miesięcznych rat związanych z odsetkami od kredytu, i pod warunkiem, że po podjęciu decyzji o restrukturyzacji i uporządkowanej kredyt ten pozostał w aktywach pozostałej części podmiotu.